

Stenogrammid

XIV Riigikogu, III Istungjärk, täiskogu korraline istung

Neljapäev, 21.05.2020, 10:00

Toimetatud

10:00 Istungi rakendamine

1. 10:04 Päästeseaduse ja relvaseaduse muutmise seaduse (128 UA) uuesti arutamine

2. 11:14 Vabariigi Valitsuse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse (Haridus- ja Noorteameti moodustamine, Keeleinspeksiooni nimetamine Keeleametiks) eelnõu (163 SE) teine lugemine

10:00 Istungi rakendamine

10:00 Aseesimees Siim Kallas

Tere hommikust, lugupeetud kolleegid! Me alustame Riigikogu täiskogu III istungjärku 15. töönädala neljapäevast istungit. Kõigepealt on mul valmisolek vastu võtta eelnõusid ja arupärimisi. Heljo Pikhof, palun!

10:00 Heljo Pikhof

Austatud aseesimees! Head Riigikogu liikmed! Sotsiaaldemokraatidel on üle anda üks praeguses olukorras väga oluline eelnõu. Me kõik teame, kuidas tervisekriisile järgnenud majanduskriis mõjutab olukorda tööturul drastiliselt. Kui me vaatame töötute arvu, siis on see juba üle 50 000. Ja kõige halvemad prognoosid ennustavad, et sügiseks võib olla juba 115 000 töötut. Loodame siiski, et seda ei juhtu. Sellest tulenevalt soovime laiendada nende isikute ringi, kellel on õigus saada töötuskindlustushüvitist, samuti soovime tõsta töötuskindlustushüvitise määra. Need isikud, kes hakkaksid saama töötuskindlustushüvitist, oleksid poolte kokkuleppel ja ka omal soovil töölt lahkunud, sest sageli pole see inimese enda vaba tahe. Tõstaksime ka töötuskindlustushüvitise määrasid: esimese 100 päeva puhul 70%-ni – praegu on see 50% – ja sealt edasi 50% töötasust. Kindlasti aitab see kaasa sellele, et inimesed, kes on praegu töötud või kaotavad töö lähiajal, saaksid ümberõpet, et nad saaksid tööd otsida, ei langeks vaesusesse kohe esimestest tööotsimise päevadest. Praegu on töötuskindlustusmäärad, eriti miinimumpalga saajate puhul, väga väikesed. Kui esimese 100 päeva eest ikka vaid 270 eurot kuus saada, siis on see liiga vähe. Meie eelnõu eesmärk on seda määra tõsta. Aitäh!

10:03 Aseesimees Siim Kallas

Olen juhatuse nimel vastu võtnud ühe seaduseelnõu ja seda menetletakse vastavalt kodu- ja töökorra seadusele nagu tavaliselt. Palun nüüd kohaloleku kontroll!

Kohaloleku kontroll

Kohal on 82 Riigikogu liiget, puudub 19.

Me võime alustada istungit. Kõigepealt üks päevakorra täpsustamise detail: tänase esimese päevakorrapunkti puhul, milleks on Vabariigi Presidendi poolt välja kuulutatamata jäetud päästeseaduse ja relvaseaduse muutmise seaduse uuesti arutamine, teeb õiguskomisjoni nimel ettekande komisjoni liige Tarmo Kruusimäe. Selline detail.

---

1. 10:04 Päästeseaduse ja relvaseaduse muutmise seaduse (128 UA) uuesti arutamine

10:04 Aseesimees Siim Kallas

Läheme siis esimese päevakorrapunkti juurde, selleks on Vabariigi Presidendi poolt välja kuulutamata jäetud päästeseaduse ja relvaseaduse muutmise seaduse uuesti arutamine. Meil on kaks ettekannet, üks neist põhiseaduskomisjoni oma ja teine seda eelnõu menetlenud komisjonilt ehk siis õiguskomisjonilt. Esimene ettekanne on põhiseaduskomisjoni liikmelt Hanno Pevkurilt. Palun!

10:05 Hanno Pevkur

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Vabariigi President on saatnud Riigikogule tagasi Riigikogus 15. aprillil 2020 vastu võetud päästeseaduse ja relvaseaduse muutmise seaduse. Vabariigi Presidendi hinnangul ei ole parlamendis vastu võetud seadus vastavuses Eesti Vabariigi põhiseadusega. Vabariigi President nendib oma kirjas ja välja kuulutamata jätmise otsuses, et mõistab vajadust teatud olukordades töödelda ja ka väljastada sellist infot, nagu eelnõus on käsitletud. Hädaabitelefoni kaudu päringutele vastamiseks on seda laadi infot vaja töödelda ning Vabariigi President nõustub, et mõningatel juhtudel võib see olla ka mõistlik ja eesmärgipärane. Samas nendib Vabariigi President, et seaduse alusel isiku terviseandmete töötlemiseks õiguse andmine peab olema kooskõlas Eesti Vabariigi põhiseadusega, mida see ette pandud kujul kahjuks ei ole. "Põhiseaduse §-st 26 tulenevalt kuulub füüsiliste isikute kaitse isikuandmete töötlemisel inimeste põhiõiguste ja vabaduste hulka. Eesti õigusruumis on isikuandmete hulka kuuluvate terviseandmete kaitset siiani eriti oluliseks peetud ning on püütud tagada, et isikud ise saaksid maksimaalselt ulatuslikult otsustada selliste andmete töötlemise lubatavuse üle."

President märgib, et päästeseaduse ja relvaseaduse muutmise seaduse seletuskirja ja Riigikogu õiguskomisjoni 9. aprilli 2020 istungi protokollil kohaselt luuakse õiguslik alus kriisiolukorras isiku terviseandmete töötlemiseks ilma isikute nõusolekuta või võimaluseta sellist isikuandmete töötlemist keelata selleks, et edaspidi oleks võimalik läbi hädaabitelefoni teenuse edastada vastavat teavet asjast huvitatud isikutele. Kellele ja millistel tingimustel sellist teavet hädaabitelefoni kaudu võib avaldada, on parlament presidendi hinnangul seaduse tasandil jätnud piisavalt määratlemata. Kui jätta kõrvale muud detailid, siis see ongi Vabariigi Presidendi peamine etteheide elik jutt on terviseandmete töötlemisega isikute põhiõiguste ja vabaduste liigsest piiramisest. Seega, Vabariigi Presidendi etteheited tulenevad, nagu ma juba mainisin, põhiseaduse §-st 26. Samuti viitab Vabariigi President põhiseaduse §-le 3, mille kohaselt riigivõimu teostatakse üksnes põhiseaduse ja sellega kooskõlas olevate seaduste alusel, ning põhiseaduse §-le 14, mis kohustab ka seadusandlikku võimu tagama igaühe õigused ja vabadused. Nende riive, eksimused nende vastu on selle seaduse puhul liiga suured ja sellest tulenevalt jäi see seadus presidendil välja kuulutamata.

Loogiline ja vajalik menetlus selle Vabariigi Presidendi otsuse puhul oli see, et see laekus põhiseaduskomisjoni. Komisjon arutas seda küsimust 14. mail. Vabariigi Presidendi nimel andis ülevaate kantselei direktor Tiit Riisalo, kohal olid ka kantselei töötajad Mall Gramberg ja Peeter Kuimet. Samamoodi saime ülevaate Siseministeeriumi poole pealt, peamiselt andis meile vastuseid hädaabi ja kriisireguleerimise asekanstler Viola Murd.

Meile on nüüd oluline aru saada, mida me täna suure saalina peame otsustama. Me ei pea minema selle seaduse sisu detailidesse. Me arutasime seda eelnõu siin saalis juba väga pikalt, küsimusi oli päris palju ja fraktsioonid said välja öelda oma arvamuse. Aga põhiseaduskomisjonis me siiski arutasime ka sisu ja lõppkokkuvõttes ka Siseministeeriumi mõonis, et seadust on võimalik ja vajalik täpsemaks kirjutada. Parlamendi suure saali ülesanne praegu on otsustada, kas me võtame selle seaduse vaatamata Vabariigi Presidendi otsusele muutmata kujul vastu või me ei võta seda muutmata kujul vastu, mis tähendab seda, et me alustame selle parandamist.

Millised küsimused meil põhiseaduse vaatevinklist põhiseaduskomisjonis üles tõusid? Esimene oli see, kui palju see teema on seotud just nimelt kriisiolukorraga. Selle teema tõstis kõigepealt üles Siim Kiisler, kes küsis konkreetselt, kas see on seotud ainult kriisiolukorraga või eriolukorraga. Siseministeeriumi seisukoht on, et tegelikult see ei ole seotud otseselt ja ainult eriolukorraga. Asekanstler Viola Murd kinnitas, et see eelnõu läbis tavapärase protseduuri ja jõudis Riigikokku 2019. aasta detsembris. Ka oli meil jutuks, kuidas ikkagi on seda praktiliselt võimalik reguleerida. Me teame, et kehtiva määrase kohaselt võtab terviseandmete jõudmine tervise infosüsteemi aega kuni viis päeva ja hädaolukorras sellest ei piisa, et inimestele infot anda.

Aga põhiline debatt keskendus sellele, kui palju seda üldse on vaja ja kas inimeste terviseandmed ikka on kaitstud. Tõepoolest, nii nagu Vabariigi President märkis, terviseandmete kaitse on olnud midagi,

tänu millele Eesti tervise infosüsteem on olnud usaldusväärne. Inimesed peavad saama kontrollida, kellele ja kui palju nende terviseandmeid avaldatakse. Oli laual ka võimalus, et kui meil praegu kehtib põhimõte, et arstidele on terviseandmed avalikud, kuni inimesed pole neid keelanud, siis äkki võiks kriisiabitelefoni puhul kasutada teistpidi varianti ja lähtuda sellest, et teatud laadi terviseandmed on avalikud ainult siis, kui inimene on seda lubanud. Aga seda Siseministerium ei pidanud mõistlikuks – siis kaob asja mõte ära. Põhirõhk Siseministeriumi poolt on kogu aeg olnud see, et tegelikult ei avaldata mitte kõiki terviseandmeid, vaid ainult kriisi- või hädaolukorras jõuavad Häirekeskuse hädaabitelefoni andmed, kes kus viibib. Seda on vaja, et kannatanu lähedased seda infot saaksid. Ja eri küsimusi arutades me jõudsime põhiseaduskomisjonis ikkagi konsensusliku otsuseni seda seadust muutmata kujul vastu mitte võtta elik siis teha suurele saalile täna ettepanek Vabariigi Presidendi seisukohta toetada, alustada seaduse parandamist ja tagada see, et inimeste terviseandmete kasutamine Häirekeskuse hädaabitelefoni poolt oleks kas a) täpsemini ja paremini reguleeritud või b) sellisel kujul seda võimalust ikkagi ei tule. Aga see on juba edasiste debattide küsimus.

Nagu ma mainisin, Siseministeriumi asekanter kinnitas, et nad on nende arvates vajalikud ja piisavad seadusemuudatused juba ette valmistanud. Peamiselt hõlmaks muudatus seda, et hetkel siseministri määrusesse planeeritud andmekoosseisud, see, mida ja kellel on õigus teada saada, kirjutatakse seadusesse. Aga veel kord, see, millised on võimalikud muudatused, on edasise debati teema. Seda muidugi juhul, kui suur saal täna otsustab toetada Vabariigi Presidenti ja öelda, et jah, me peame seda küsimust paremini reguleerima. Me peame otsusele jõudma, kas on vaja kriisiolukorras kannatanu andmeid tema lähedastele teada anda, kas see on üldse võimalik ja kui on võimalik, siis millisel kujul need andmed liiguvad. Me tõepoolest ei tohi minna vastuollu inimese põhiõiguste ja vabadustega, eelkõige tema terviseandmete salajasust arvestades.

Kokkuvõtvalt on põhiseaduskomisjoni ettepanek suurele saalile toetada Vabariigi Presidenti ja päästeseaduse ja relvaseaduse muutmise seadust muutmata kujul mitte vastu võtta. Aitäh!

10:16 Aseesimees Siim Kallas

Suur tänu! Igal Riigikogu liikmel on võimalik esitada kummalegi ettekandjale üks küsimus. Signe Riisalo, palun!

10:16 Signe Riisalo

Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! Ma olen kaugel sellest, et mul oleks hea meel, et me täna seda eelnõu siin uuesti arutame, sest see näitab Riigikogu ehk meie töö kvaliteeti. Aga ma olen siiski rahul, et meil on võimalus vigu parandada. Juba selle eelnõu menetlemise ajal sotsiaalkomisjonis, kui me kohtusime Siseministeriumi esindajatega, tekkis küsimus sellest samast kriisiolukorra mõistest, mis seaduses puudub. Ja sellega seoses ma tahan küsida, kas te põhiseaduskomisjonis arutasite, millised on võimalikud lahendused. Kas see on päästeseaduse muutmine või tuleks hoopistükkis vaadata sisse hädaolukorra seadusesse? See teema on tegelikult laiem ja puudutab mitut eelnõu. Mis on hädaolukord, mis on kriisiolukord jne?

10:17 Hanno Pevkur

Aitäh! Kõigepealt siis kriisiolukorra mõistest. Sellele viitas ka Vabariigi President elik Vabariigi President ütles, et kuna meil praegu ei ole kriisiolukorra mõistet legaalse definitsioonina olemas, siis on väga raske määratleda, millised juhtumid sinna alla lähevad. Kas need on kõik hädaolukorrad, mis tulenevad hädaolukorra seadusest? Kas see on ka erakorraline seisukord ja sõjaseisukord? Need mõisted kindlasti vajaksid täpsustamist.

Kui rääkida võimalikest lahendustest, siis Siseministerium on omalt poolt tõepoolest juba tööd alustanud ja pakkunud välja teatud võimalused olukorra lahendamiseks. Siseministerium näeb, et selline kriisiabitelefoni sellise funktsiooniga, et anda kannatanu kohta lähedastele minimaalne vajalik informatsioon, on vajalik. Just selleks, et vabastada päästetööde juht näiteks sellise info jagamisest ja mitte koormata üle ka meie tavapärasest hädaabitelefoni 112. Ja ka Vabariigi President ütles, et jah, see teenus on vajalik. Ma arvan, et ka Siseministeriumis on praeguseks juba tekkinud arusaam, et need uued mõisted või ka teatud lahendused, mis on välja pakutud, ei ole piisavad. Inimestele ei pruugi olla lõpuni arusaadav, kas see on Häirekeskuse pakutav teenus või ta on samasugune teenus, nagu meil on lasteabitelefoni või mingisugused muud telefonid. Tegelikult peaks selgelt aru saama, et Häirekeskuse

pakutav on üks osa hädaolukorra lahendamiseks. Ja kõige olulisem on ikkagi see, millist infot üldse saab. Väga oluline on tegelikult ka selle tehniline lahendus. Praeguses olukorras on see n-ö sisutühi lahendus, sellepärast et sotsiaalministri määrus võimaldab tervishoiuteenuse osutajal patsiendi andmeid edastada tervise infosüsteemi kuni viie tööpäeva jooksul. On selge, et see ei ole lahendus. Tegelikult on siin mitu küsimust: kas kasutada kiiresti näiteks kiirabi andmeid – tavaliselt viib kannatanu ära ikkagi kiirabi – ja see info jõuaks Häirekeskusesse, või jääda siiski tervise infosüsteemi andmete juurde. See tähendaks seda, et tervishoiuteenuse osutajad peavad viivitamata lisama andmed tervise infosüsteemi ja see päring, mis saabub Häirekeskusest, selle kohta peab olema ka seaduse tasandil selgelt kirjas, mida saab küsida. Ei parlamendiliikmetel ega kellelgi teisel Eesti Vabariigis ei tohi olla kahtlust, et tema terviseinfo, tema delikaatsed terviseandmed satuvad kolmandate isikute kätte. See on kõige olulisem nõue: Riigikogu peab tagama, et inimeste terviseandmed oleksid kaitstud. Aga jah, neid võimalusi on juba kaalutud.

10:20 Aseesimees Siim Kallas

Urmas Kruuse, palun!

10:20 Urmas Kruuse

Aitäh, austatud istungi juhataja! Lugupeetud ettekandja! Nende diskussioonide käigus on olnud ka küsimus, kes ikkagi nendele andmetele juurde pääseb. Aga üks asi, mis jäi siin saalis kuidagi tähelepanuta, oli see, et patsiendil ehk sellel kannatanul, kes haiglasse satub, on täielik õigus öelda, kes võib teada sellest, et tema seal haiglas on. Ja kui palju üldse võiks kas või praeguse kriisi näitel olla neid juhtumeid, kus patsient ei saa öelda neid isikuid või seda isikut, kes pääseb tema andmetele juurde? Samas me teame, et perekondades tuleb ette, et patsient ei soovi, et ka väga lähedased isikud saavad infot tema tervisliku seisundi kohta. Kas selliseid näiteid komisjoni istungil ka toodi?

10:21 Hanno Pevkur

Aitäh! Me küsisime tõesti komisjonis ka seda veel kord, kuigi see oli siin suures saalis enne arutust. Tegelikult ega me väga täpset infot ei saanud. Aga võtame üldise kõnede arvu: Kätlin Alvela ehk siis Häirekeskuse juht lausus, et näiteks 12. märtsil tuli 112 numbrile 4000 kõnet, mida oli kaks korda enam kui tavapäraselt. Tõsi on see, et valdavas enamikus küsiti viiruse levikuga seotud infot või sellega seonduvat infot. Aga konkreetset arvu, kui palju küsiti selle kohta, kus on kellegi lähedane, ei osatud öelda. Ja kuulates nii Siseministeriumi kui Häirekeskust, on selge, et n-ö suuremahuliste õnnetuste korral vajab väga suur hulk inimesi korraga informatsiooni ja ainult neli asutust on need, kes saavad siis otsustada, kui palju infot välja antakse. Ja need piirangud peaks olema seaduse tasandil kehtestatud. Selle versiooni puhul on see jäänud natukene ebaselgeks. Ikkagi tuleks väga selgelt öelda, kui suur on see andmemah. Plaan on jah teada anda, kus ja millal on inimesele tervise teenust osutatud. Aga loomulikult see jätab küsimusi õhku. Oletame näiteks, et meil kriisilukorras, näiteks praeguse viiruse leviku olukorras keegi küsib Urmas Kruuse terviseandmeid ja talle vastatakse, et teid on viidud Põhja-Eesti Regionaalhaiglasse. Juba ainuüksi see fakt, et teid on viidud Põhja-Eesti Regionaalhaiglasse, võimaldab praegu eeldada seda, et teil on koroonanakkus ja te saate selle vastast ravi. See juba puudutab tegelikult delikaatsed terviseandmeid. Aga ma ütlen, et Häirekeskus näeb seda sisu laiemalt: seadus ei puuduta ainult terviseandmeid, vaid ka erinevate õnnetuste puhul inimestele info andmist, kas nende lähedased viibivad kuskil kogunemispunktis, on viidud haiglasse, kas nad on elu ja tervise juures. Tegelikult see hõlmab natukene suuremat hulka juhtumeid, mitte ainult tervise seotud kriise. Aga loomulikult kõige delikaatsem küsimus on siin terviseandmete avaldamine.

10:24 Aseesimees Siim Kallas

Jevgeni Ossinovski, palun!

10:24 Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Ka minul on hea meel, et Vabariigi President võttis tervise infosüsteemis olevate inimese terviseandmete kaitset piisavalt tõsiselt. Aga need argumendid ja vastuolu põhiseadusega said ju kenasti välja toodud parlamendi menetluses, kui seda seadust vastu võeti. Sa nüüd oled meile kenasti andnud ülevaate selle probleemi sisulisest poolest, selles osas ma olen sinuga täiesti nõus, aga kas sa

võiksid natuke avada komisjonis toimunud arutelu sellest vaatepunktist, et ma mäletan, et koalitsioonisaadikud rääkisid meile tuima järjekindlusega, et siin ei ole põhiseadusega vastuolu. Kui te nii veendunud selles olete, nagu isand Karilaid ütles, miks te siis ministeeriumi ei suutnud ära veenda? Nüüd kuidagi tundub, et on konsensus. Kas siis koalitsiooni poolel on toimunud mingi selline pühalik valgustusmoment või millisel viisil sa võtaksid kokku seisukoha, mis on selle saali teisel poolel tekkinud?

10:26 Hanno Pevkur

Aitäh! Ma võtan ette põhiseaduskomisjoni protokoll 14. maist, mis meie arutelu kajastab. Koalitsiooni poole pealt, nagu ma mainisin, Siim Kiisler küsis, kas see eelnõu on seotud ainult eriolukorraga. Valdavas enamikus muud küsimused ja tõdemused tulid komisjoni esimehelt. Komisjoni esimees tegelikult viitas, et kriisiinfotelefon on vajalik ja et ka Häirekeskuse jaoks on selle kasutamine väga oluline. Siseministeeriumipoolsed vastused, mida võib ju tõlgendada koalitsiooni soovi väljendusena, põhjendasid valdavas enamikus seda, miks seda teenust on vaja. Lõppresümee oli teadmine, et nad on valmis seda eelnõu parandama. See oli signaal, mis Siseministeeriumist tuli, ja koalitsioon sellega leppis või nõustus. Ja komisjon oli valmis tegema konsensusliku otsuse, et see eelnõu vajab vähemalt terviseandmeid puudutavas osas parandamist.

10:27 Aseesimees Siim Kallas

Helmen Kütt, palun!

10:27 Helmen Kütt

Aitäh, austatud eesistuja! Lugupeetud komisjonipoolne ettekandja! Ma võiks ju ka alustada sellest, et me ju rääkisime komisjonides ja suures saalis, aga te ei kuulanud. Ma siiski ei tee seda. Ma ütlen lihtsalt, et mul on väga hea meel, et komisjon jõudis üksmeelele, et seda tuleb muuta. Mu küsimus puudutab aga seda, kas komisjoni istungil oli arutelul ka see teema, mis puudutab kohtu pandud lähenemiskeeldu, kui tegu on perevägivalda juhtumitega? Lähisuhtevägivalda juhtumite korral ju välistatakse selliste andmete andmine. Ja teine küsimus: kas oli komisjonis arutelu selle üle, et kui inimene on eelnevalt oma andmed sulgenud – praegu on võimalus teha teatud kastid linnuke, ja need andmed on suletud –, siis kas see tahteväljendus sel juhul ei loe mitte midagi, vaid ikkagi su andmeid edastatakse?

10:28 Hanno Pevkur

Aitäh! Formaalne vastus on, et kumbagi teemat, mis te tõstasite, sisuliselt me komisjonis selle punkti juures ei arutanud. Meie põhiline arutelu keskendus sellele, kas me peame jätma selle seaduse menetlusse ja alustama uuesti kõiki sisulisi debatte või siis komisjon tuleb saali ettepanekuga võtta seadus vastu muutmata kujul. Põhiline arutelu käis ikkagi selle üle, kas on probleem või ei ole, ja komisjon jõudis arusaamisele, et probleem on. Tulles aga tagasi selle juurde, millega te oma küsimust alustasite, siis võiks öelda, et põhiseaduskomisjon ei olnud selle eelnõu menetleja Riigikogus. Selleks oli õiguskomisjon ja põhiseaduskomisjon oma arvamuses õiguskomisjonile sellele probleemile viitas. Nii et põhiseaduskomisjon juba enne seaduse vastuvõtmist viitas sellele, et siin võib probleeme olla. Nüüd teie märkused, kõigepealt andmete kinnikeeramine. Jah, andmete kinnikeeramine on võimalik, aga me teame ka seda, et see on võimalik kõikide andmete puhul, mis ei ole ajakriitilised. Ajakriitilisi andmeid ei ole võimalik kinni keerata. Neid, mis on näiteks kiirabitöös vältimatult vajalikud terviseandmed – no kõige lihtsam näide on teie veregrupp –, ei ole võimalik kinni keerata. Samamoodi info allergiate kohta – neid andmeid peab kiirabi saama. Aga loomulikult on inimesel õigus oma terviseandmeid kinni keerata, kui need ei ole ajakriitilised. Ja nagu ma ütlesin, selle teenuse puhul ei soovi Häirekeskus minna inimese terviseandmetesse kuidagi rohkem sisse kui teada saada, kas inimesele on osutatud teatud tervishoiuteenust, ja kui on, siis kus ta viibib. See, mis tal viga on, jääb ikkagi arstide kompetentsi, seda infot ei saa Häirekeskus kuidagi anda. Mis puudutab lähenemiskeeldu küsimust, siis selle puhul on tegelikult sama lugu. See ei olnud meil komisjonis arutusel, aga vahest me peaksime selle detaili korraks üle vaatama, kas see on kaetud teiste normidega või tuleb ka seda täpsustada.

10:31 Aseesimees Siim Kallas

Suur tänu, lugupeetud ettekandja! Rohkem teile küsimusi ei ole. Palun siia teise ettekandja, õiguskomisjoni liikme Tarmo Kruusimäe.

10:31 Tarmo Kruusimäe

Hea aseesimees! Head vabariigi vardjad! Õiguskomisjon kogunes täpselt samamoodi, et kutsusime kokku hea hunniku spetsialiste ning ühiselt tõdesime seda, et vaja on arutada ning teha muudatusi. Sellega nõustusid tegelikult ka Siseministeeriumi esindajad, vajalikud muudatused viiakse sisse. Ma olen nõus vastama teie küsimustele, et suuremaid hirme, mis meil on siin saalis tekkinud, mingil määral maha suruda – heas mõttes maha suruda.

10:32 Aseesimees Siim Kallas

Suur tänu! Jevgeni Ossinovski, palun!

10:32 Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Ma küsin teie käest ka seda. Nüüd te toetate selle seaduse muutmist, aga kui selle esialgse eelnõu menetlus oli nii õiguskomisjonis kui suures saalis ja kui kõikidele nendele probleemidele põhiseaduse vaatevinklist sai akuutselt ja selgelt tähelepanu juhitud, siis neid ignoreeriti, sealhulgas ka teie poolt. Kas te võiksite öelda, mis vahepealsel ajal pärast presidendi otsust teie seisukohas muutunud on? Ma lugesin õiguskomisjoni istungi protokollit ja nägin, et paljud inimesed ei ole sisuliselt meelt muutnud. Vähemasti jäi selline tunne, et nad ikka arvavad, et seadus on põhiseadusega kooskõlas. Seda arvab ka õiguskomisjoni sekretariaadi juht. Te võiksite natukene kirjeldada komisjoni liikmete meelsust või arvamust. Mis vahepealsel ajal muutunud on? Ja proovige seda teha nii, et te tubaka maitsetest ei räägi!

10:33 Tarmo Kruusimäe

Täna, hea küsimus! Ettekandja on enda arvamustes vaba, eks ole. Ei ole vaja selliseid piiravaid, dikteerivaid näpunäiteid! Kui mõni asi on lihtsalt ilmekas ja näitlik, siis ta on ka hea ja kasulik – laiem üldsus, inimesed, kes meid internetis jälgivad, saavad asjale kergemini pihta. Ma ei saa kõnelda loomulikult kõikide õiguskomisjoni liikmete eest, küll aga saan kõnelda enda eest ja saan öelda ka, mida me ühiselt otsustasime. Mina olen seisukohal, et sellist tõsist riivet ei ole, küll aga tahan öelda seda, et me oleme parlamendina läbi elanud esimese tõsise eriolukorra ja selleks puudus meil kõigil ettevalmistus. Selles eriolukorras me tegelikult väga palju ei teadnud ja suure-suure sahina ja tuhinaga tegime sääsest elevandi. Lõpuks aga me enam ei saanudki aru, mis on õige ja mis on vale. Ma mäletan neid piinlikke arutelusid, kus kõik siin arvasid, et inimesed, kes laias laastus iga päev tegelevad eri ministeeriumides isikuandmetega, vabatahtlikus teenistuses olles hakkavad millegipärast neid isikuandmeid kuritarvitama. Ma olen väga palju õppinud nii teie käest kui ka Hanno Pevkuri käest, kes on rääkinud, et näiteks kindlustusfirmad ja pangad võivad soovida isikuandmeid kätte saada, et, ütleme siis, mingeid asju mõjutada. Aga meil läks lahti paanika, et nüüdsest päästjad, vabatahtlikud ja üldse kõik, kes pääsevad sinna ligi – nende esmane huvi on hakata inimeste delikaatseid andmeid kuidagi ära kasutama. Samas me kõik ju teame, et tegelikult nad nendele ligi ei pääse ja see ei ole ka selle eelnõu eesmärk.

Nii et mina olen seisukohal, et tõsist riivet ei ole. Jah, siin on, ütleme, tõlgendamise küsimused. President viitab näiteks, et ei ole ära selgitatud, mis asi on kriis. Kuno Tammearu ütleb ka siin materjalides, nagu te näete, et isegi NATO ei ole suutnud veel tõlgendada, mis asi on kriis, ja kui me Eestis suudaksime täpselt ära sõnastada, mis asi on kriis, siis me oleks innovatiivne riik. Aga ma arvan, et Eesti on agiilne. Me võtame EAS-ist raha ja sõnastame, mis on kriis – oleme aastal 2020 millegagi hakkama saanud. Mina arvan, et see on praegu hea võimalus, kui me väärikalt taganedes anname parlamendile ja ka presidendile võimaluse olukord lahendada. Me tegelikult tegime sääsest elevandi. Laseme nüüd vaikselt sellel elevandil õhu seest välja!

Ma loodan, et ma ei tee nüüd lapsesuuga kõneldes ühte väga suurt viga, aga hea kolleeg, töökaaslane Toomas küsis, kas see eelnõu oli seotud praeguse kriisiga. Talle vastati, et see ei ole seotud käesoleva kriisiga. Ma julgen väita, et see on seotud käesoleva kriisiga, sest strateegiline planeerimine ja kõik sellised asjad näevad ette maailmas juhtuda võivaid sündmusi. Nad ütlevad meile, kui palju me oleme tegelikult asjadeks valmis ja kui palju ei ole. Kui te võtate kätte kas või Siseministeeriumi HOS-i käsiraamatu, mis on hädaolukorra seaduse käsiraamat, siis te näete, et me peame oleme tunduvalt

rohkemateks asjadeks valmis. Tark õpib teiste vigadest, loll ei õpi iial. Ma arvan, et see oli mingil määral ettevalmistus, sest me ei teadnud, milliseks muutub pandeemia ja kas meie tervishoiusüsteem kukub kokku. Selle jaoks ja heas usus tegelikult ametnikud tahtsid saada legaalselt baasi, et rakendada lisaks numbrile 112 ka numbrit 1247.

Nii et minu vastus on see, et ma ei näe siin praegu mitte mingit probleemi. Teeme üheskoos väga mõistliku aja jooksul ettepanekud ja muudatused, mis on minu meelest kosmeetilist laadi, ja väljume sellest kriisist. Tuletan teile meelde, et täna on neljas hädaolukorra päev.

10:37 Aseesimees Siim Kallas

Üllar Saaremäe, palun!

10:37 Üllar Saaremäe

Aitäh, hea istungi juhataja! Hea ettekandja! Kas sa saaksid nüüd hästi lühidalt selle kõik uuesti kokku võtta, et su pinginaaber ka aru saaks, mis sa rääkisid? (Naer saalis.)

10:38 Tarmo Kruusimäe

Selge! Ma räägin lihtsalt, et meie demokraatia valvekoerad alati tõlgendavad päris paljusid asju halvemini ja olukord on aeg-ajalt selline, nagu olevat olnud Nõukogude armees. (Naer saalis.) Minu isa keskmine vend kirjutas vanaemale ja ütles, ma olen roodu eeslaulja. Vanaema ütles, kuidas see võimalik on, ta ei pea ju viisi. Isa ütles, et aga see, kes kõige kõvemini karjub, ongi eeslaulja. Meie demokraatia valvekoerad fikseerivad üksikud märksõnad, nendele ehitatakse juurde hästi keeruline konstruktsioon, nähakse selles vandenõu, ja siis see hakkab elama oma elu, mida hakkavad tegelikult uskuma ka fraktsiooni nõunikud ja natukese aja pärast ka rahvasaadikud. (Naer saalis.)

10:39 Aseesimees Siim Kallas

Heiki Kranich, palun!

10:39 Heiki Kranich

Aitäh! Lugupeetud demokraatia valvekoer! Mina olen korduvalt pidanud tõdema seda, et kui mina oleksin ette nii tark kui mu naine tagantjärele, siis oleks elu palju ilusam. Ja mul on sulle täiesti isiklik küsimus. Mida sa ise kogu sellest protsessist õppinud oled?

10:39 Tarmo Kruusimäe

Aitäh, see on hea küsimus! Ma pean ütleva, et me ei saa võib-olla ühele joonele panna sinu austatud abikaasat ja minu austatud abikaasat, et võrrelda, et kui targad me tulevikus tegelikult oleksime. Aga ma arvan, et me oleme selle kriisi käigus – päris ausalt ütlen – unustanud inimlikkuse. Inimelud ja pandeemia kui selline – need on asjad, mida me võib-olla päriselt ei hooma. Ja sellises olukorras hakata nüüd siin isiklikult särama mõningate asjadega või midagi utreerida vahest ei maksa. Meil on ka Riigikogu koosseisus mitmeid päästjaid. Ma arvan, et ka nendel ükskord prahvatab vimm, kui asjasse mittepuutuvad inimesed hakkavad neile selgitama, kuidas nad ühte või teist või kolmandat asja peaksid tegema, sellepärast, et nemad arvavad nii. Ma ütlen veel kord: mina olen sellest olukorrast õppinud ja ma arvan, et enamik inimesi on sellest õppinud. See oli Eestile esimene eriolukord ja ma arvan, et me parlamendina väljusime sellest päris hästi. Nüüd on vaja teha see väike kosmeetiline iluravi, et president ka saaks sellest olukorrast väljuda viisakalt. See oligi õiguskomisjoni konsensuslik otsus, et me ei võta seda seadust vastu muutmata kujul, vaid laseme Siseministeeriumil teha need pisikesed muudatused. Sest mis on kõige tähtsam: meil on vaja õigusselgust. Inimestel peab olema kindlustunne, et mitte keegi pärastpoole ei saaks öelda, et mõni asi on siin seaduses vaieldav või kaheldav. Selline on minu isiklik seisukoht.

10:41 Aseesimees Siim Kallas

Peeter Ernits, palun!

10:41 Peeter Ernits

Hea juhataja! Hea ettekandja! No pinginaaber ei saanud sust aru ja mul on ka raskusi arusaamisega, mis komisjonis toimus. Aga sa ütlesid, et eeslaulja on see, kes kõige kõvem häält teeb. Kes seal komisjonis kõige kõvem häält tegi ja kas oli nii, et mõned ei teinud üldse häält? Miks komisjonipoolseks ettekandjaks sind valiti? Kas sa tegid seal kõige kõvem häält?

10:42 Tarmo Kruusimäe

Täna! Reglement näeb ette, et alati peab kiitma, et oli hea küsimus. Aga siiralt: ongi hea küsimus. Ütlen sellise vastuse. Miks olen siin mina ja mitte Jaanus Karilaid? Põhjus on lihtsalt see, et komisjoni esimees peaks jääma väärikalt enda seisukohale. Ja kuna komisjon leidis konsensuslikult, et seadus tuleb vastu võtta muudetud kujul, siis tuleb välja, et ma olen õiguskomisjonis võib-olla kõige paindlikum mees. Aga võib-olla ka mitte. (Naer saalis.) Ma tahan öelda seda, et see oli vist eelmisel neljapäeval, kui põhiseaduskomisjon arutas seda. Mina kasutasin võimalust, võtsin ühendust põhiseaduskomisjoni esimehega ja ütlesin, et soovin sellel istungil osaleda. See teema pakkus mulle päriselt ja tegelikult huvi. Samas mulle meeldib see, et me oleme komisjonis kokku leppinud, et kui keegi komisjonis on mõne apsakuse teinud, siis see jääb meie komisjoni ukse taha.

Mina ei hakka siin ette kandma, kes tundus mulle naljakas, kes tundus ebaadekvaatne. Minu jaoks on aga müstika, et kui me komisjonis jõuame mingile seisukohale, siis niipea kui komisjoni ruumide uks läheb kinni, toimub nagu restart: mitte midagi ei saa aru. Mitte midagi ei saa aru! Me võiksimme selle konsensuse tuua ka siia suurde saali.

Nii et ma ei kaeba kellegi peale. Ja sa ei ole ka esimene ega viimane, kes ütleb, et ma räägin liiga keerukalt. Aga need, kes stenogrammi loevad, saavad ehk aru, et selles on ka mingi väike osa nauditavat mängulisust.

10:43 Aseesimees Siim Kallas

Mart Võrklaev, palun!

10:43 Mart Võrklaev

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud ettekandja! Nalja peab ikka siin saalis saama ja see on tore. Küll aga ei saa nõustuda selle muretusega, millega sa praegu seda teemat ette kannad ja ka kolleeg Ossinovskile vastasid. Ainus probleem on nagu see, et vabatahtlikud, kes seal telefonile vastavad, saavad inimeste terviseandmetele ligi. See oli võib-olla üks osa probleemist ja ma julgeks öelda, et väiksem osa. Tegelik suurem probleem on see, et ka täna, kui me oleme ikkagi kriisilukorras, saaks sellelt telefonilt sisuliselt küsida, millises haiglas inimene on. Ja see on tegelik probleem. Ütleme, et ma helistan sinna numbrile ja ütlen, et olen sinu vend, isa või muu sugulane. Ma tean sinu isikukoodi ja sinu lähedase isikukoodi ja saan teada, millises haiglas sa oled. Ja edasi võib juba järeldada, mis haigus sul on. Tegelikult on asjaosaliste ring oluliselt laiem kui need vabatahtlikud. Ja vabatahtlike tegevust on võimalik kontrollida. Ma ei saa kuidagi olla selle muretusega nõus. Kas sa siiski nõustud sellega, et siin on probleem?

10:45 Tarmo Kruusimäe

Täna! Ma nõustun sellega, et see on ka hea küsimus. Täiesti siiralt! Tore, kui sa tegelikult oled nii hooliv ja tunned minu pärast muret. Ka mina tundsin muret mitmete meie töökaaslaste pärast, kes ei saanud koroonatesti teha, sest nad ei kuulunud sihtrühma. Ma isiklikult suhtlesin päris mitmega ja küsisin, kuidas sul olukord on, samamoodi tundsid paljud muret ka minu pärast. Selles ei ole midagi halba. Aga minu arvates on pakutud kontrollküsimustik liiga keeruline. Selle küsimuse ma esitasin ka õiguskomisjonis: kas see küsimustik ei ole liiga raske ja keeruline? Näiteks afektiseisundis laps soovib teada, kus ta ema on, ja temalt küsitakse, mis koolis su ema käis, või mingid muud sellised küsimused, millele laps ei tea vastata. Ühtepidi on meil nüüd suur hirm, et meie delikaatseid isikuandmeid kasutatakse vääral. Aga teistpidi on inimlik hoolivus, inimlik vajadus info kätte saada. Me peame leidma siin selle balansi ja just sellepärast, et õigusselgus tagada, me ei võtagi seadust vastu muutmata kujul, vaid palume teha muudatusettepanekud.

Muudatusettepanekute aja määrab meil ikkagi juhatus. Aga ma eeldan, et me saame need muudatused üsna kiirelt vastu võetud – asjaga on vaja ju edasi minna. Meil on hoopis suuremad poliitilised võitlused ja vaidlused tulemas. Laseme hädaabitelefonil ja kriisireguleerijatel tööga edasi minna! Küllap me

saame ka lahendada selle probleemi, et ei oleks nii, et keegi saab alles viie päeva pärast teada, kus haiglas ta lähedane on. Nagu te ise ilmselt ka nende debattide käigus selgeks olete saanud, praegu võid sa haiglast selle informatsiooni väga lihtsalt kätte saada. Haiglaid meil nii palju ei ole, helistad need lihtsalt läbi: kas Tarmo Kruusimäe viibib selles, teises, kolmandas või neljandas haiglas? Väikese vihjena: mul ei ole venda ega isa.

10:47 Aseesimees Siim Kallas

Mart Võrklaev, teine küsimus, palun!

10:47 Mart Võrklaev

Aitäh! Täpsustan ka oma küsimuse mõtet. Sa ütled, et kui kolleeg muret tunneb, siis sinu jaoks pole see probleem. Kui heatahtlik kolleeg küsib, siis see polegi probleem, aga kas kolleeg peaks seda siiski teada saama? Võib-olla me nii lähedased ei ole. Ja seda saab ära kasutada mõni ajakirjanik või keegi pahatahtlik inimene, kelle puhul sa võib-olla ei soovi, et ta teaks, kus haiglas sa oled ja mis haigust põed. Kas sa nõustud minuga, et tegelikult ikkagi peaks jääma kontroll selle üle, milliseid delikaatseid isikuandmeid avaldatakse, sealhulgas seda, millist ravi millises asutuses inimene saab, tema enda kätte?

10:47 Tarmo Kruusimäe

Täna! Kiidan jälle selle küsimuse eest! Ma tean, et praegu on nende andmete edasiandmine võimalik Häirekeskusel, Terviseametil, PPA-l ja kaitsepolitseil, Päästeametil ka. Mõtlen andmeid, kus mis on eriolukorra ajal juhtunud. Ma ei pea silmas sõna otseses mõttes eriolukorda, vaid üldse mingit kriisi. Aga ma tahan öelda, et me ei muretse tegelikult ju mitte enda pärast, kes me oleme 24/7 avaliku elu tegelased. See, et ajakirjanikud suhtuvad meisse, nagu nad suhtuvad – see on ju nende töö. Nad nimetavad ennast neljandaks võimuks, aga võimu üheks tunnuseks on ka kohustused ja vastutus. Selle nad on vahel ära unustanud. Mina pean leppima olukorraga, et ma olen koos sinuga avaliku elu tegelane ja kõigi aasida. Kõik võivad midagi minu kohta arvata ja mida tahes tõlgendada. Aga tegelikult me muretseme teiste inimeste pärast, kes ei soovi olla nii avalikud, ja ma ei näe, et täna oleks kellelgi see kardetud võimalus olemas. Kollane ajakirjandus kasutaks ju seda kõikvõimalikult ära, uuriks näiteks, kas keegi on narkoennetusravil või kuskil sugu- ja jalatsikombinaadis remondis.

10:49 Aseesimees Siim Kallas

Nüüd on niisugune lugu, et juhataja tegi vea ja andis kolleeg Võrklaevale teise küsimuse, mida ei oleks tohtinud teha ...

10:49 Tarmo Kruusimäe

Andestame!

10:49 Aseesimees Siim Kallas

Igaühel on ju üks küsimus. Seetõttu ma annan nüüd Peeter Ernitsale uuesti võimaluse, kuna tema pani ka sel hetkel ...

10:49 Tarmo Kruusimäe

(Teeb helilindi tagasi kerimise häält.)

10:49 Aseesimees Siim Kallas

Võtame teise küsimuse.

10:49 Peeter Ernits

Hea juhataja, aitäh, et pääsesin uuesti löögile! Aga ma küsin nüüd sinult niisuguse küsimuse. Minu meelest on sellest eelnõust saanud selline paranoiaeel nõu. Kuna sa oled mõlema komisjoni töös osalenud, kuidas sa kirjeldaksid mõlema komisjoni tegevust? Kummas oli seda paranoiamomenti nagu rohkem?

10:50 Tarmo Kruusimäe

Kiidan järjekordselt küsimuse eest ja avaldan tunnustust! Sinu sõnastus on küll võib-olla, ütleme, natukene ränk. Paranoia – ma ei ole ju spetsialist ja ilmselt siin on meedikuid, kes oskaksid paremini kommenteerida. See on ikkagi juba diagnoos. Aga, ütleme, teatud väärtõlgendust oli küll. Mulle tundub, et põhiseaduskomisjonis, kus olid kohal ka mitmed õiguskomisjoni liikmed, oli arukust ja vaoshoitust natukene rohkem. Seal osalesid ka presidendi kantselei direktor Tiit Riisalo ja veel teised inimesed kantseleist. Presidendi rolli ühiskonnas ikkagi tähtsustatakse ja temaga suheldes ei soovita paista liiga pinnapealsena. Seega võib-olla formuleeriti enda küsimused tunduvalt täpsemalt ja liiga palju isiklikest hirmudest või eelarvamustest ei lähtunud. Selline oleks minu vastus. Aga õiguskomisjonis – noh, kuskil me peame ka need lihtsad küsimused ära esitama. Me oleme täiesti arusaadavad ainult sel juhul, kui me suudame neid asju selgeks teha ka kõige lihtsakoelisemale valijale. Tahan siinkohal tunnustada Andrei Korobeinikut, kes vist kuus aastat tagasi ütles ühes raadiosaates, kui tema käest küsiti, mis maksab idee, et kui sa suudad selle idee selgeks teha enda vanaemale, siis see idee maksab miljoneid.

10:51 Aseesimees Siim Kallas

Heljo Pikhof, palun!

10:51 Heljo Pikhof

Aitäh! Austatud ettekandja! Ka mina viibisin õiguskomisjoni liikmena sellel õiguskomisjoni istungil ja minu meelest meil sellist arutelu ei toimunud, nagu praegu siin saalis on. Ma tuletan sulle meelde, et sa pole eelnõu autor, vaid komisjonipoolne ettekandja. Palun ütle ühe sõnaga, mis oli meie otsus! Me enne täna arutelu viimane kord komisjonis – kuidas ma sulle ütlen – selliseid diskussioone, nagu sa siin saalis välja tood, ei pidanud. Ühe lausega: mis oli otsus? Palun ära välju oma ...

10:52 Tarmo Kruusimäe

Reglement näeb ette, et ma pean kiitma ka seda küsimust. Ja ma olen siin just Aadu Musta käest väga palju õppinud. Ta alati küsib juhataja käest, kas ma võin lubada endale ka isikliku seisukoha väljendamist. Paljud saadikud küsisid minu käest isiklikku seisukohta. Ja see, mis meil on otsustatud, on siin kirjas. Mitmedki on siin saalis öelnud, et me oskame ise hästi lugeda. Aga otsustati toetada seaduse muutmist. Konsensuslik otsus: Marek Jürgenson, Jaanus Karilaid, Uno Kaskpeit, Kert Kingo, Toomas Kivimägi, Tarmo Kruusimäe, Heljo Pikhof, Urve Tiidus ja Vilja Toomast. Aga tahaksin veel lisada, et me mäletame asju pahatihti erinevalt ja pahatihti anname neile omapoolse tähenduse, ja seda just vastavalt sellele, kuspool koalitsiooni ja opositsiooni joont me asetseme. Mina arvan, et meie komisjoni arutelud olid kõik viljakad ja mitte ükski küsimus ei olnud üleliigne või ebapädev.

10:53 Aseesimees Siim Kallas

Hele Everaus, palun!

10:53 Hele Everaus

Austatud istungi eesistuja! Austatud esineja! See on väga hea, et eelmine küsija küsis konkreetset ja te vastasite ka, mis komisjonis toimus. Te olete väga viljakalt siin oma isiklike seisukohti meie ette toonud ja andnud kaudseid hinnanguid kuni presidendini välja. Sisuliselt ei saa keegi aru sellest, mida aru saada tahetakse. Igaüks tahab näidata omaenese kõvemat häält ja see kõik on pehmelt öeldes jama. Ma soovitaks mõelda, et siin ei ole asi ainult põhiseaduses ja õiguses. Asi on sisuliselt meist igaühes, meist igaühe eetilises õiguses autonoomsusele. Ja ainuüksi sellest tuleb isikuandmete kaitse. Ma olen selgelt veendumusel, et kõik kolleegid, kes siin on teinud oma ettepanekuid ja kritiseerinud seda seadust, on teinud seda sellest lähtuvalt, mitte lähtuvalt soovist, et nende hääl oleks kõvem. Ma tõsiselt soovitan seda mõelda. Ma olen hea meelega nõus teile seletama, mida need asjad tähendavad ja millised on eetika ja isikuandmete seosed. See on igale inimesele oluline. See ei ole mingisugune sõnakõlks, see ei ole kellegi plakati loosung. Ma väga südamest palun, et te ei esitaks edasipidi niisuguseid süüdistusi teistele parlamendiliikmetele! See ei ole küsimus, see on lihtsalt palve.

10:55 Tarmo Kruusimäe

Täna! See oli meeldiv seisukoht. Nagu te tähele panete, siis ma olen ainult positiivselt tunnustanud siin nimeliselt inimesi, kellelt mul on olnud õppida. Ja ma ei toonud välja mitte ühtegi Riigikogu liiget, kes

minu arvates on komisjonis või kuskil mujal käitunud vääriti. Seega ma leian, et teie seisukoht läks riivamisi minust mööda.

10:56 Aseesimees Siim Kallas

Suur tänu, lugupeetud ettekandja! Rohkem teile küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Läbirääkimised on avatud kõigile. Toomas Kivimägi on esimene, kes palub kõnet.

10:56 Toomas Kivimägi

Austust väärt istungi juhataja! Head kolleegid! Parafraseerides Signe Riisalot, ma ütleks, et ka mina ei ole väga rõõmus selle üle, et me peame ühte ja sama eelnõu arutama neljandat korda. Loodetavasti ei pea me seda tegema ka viiendat ja kuuendat korda. Aga samas on mul väga hea meel Vabariigi Presidendi üle ja tema kindlameelsuse üle seista delikaatsete isikuandmete kaitsmise eest. Ma tsiteerin – kordamine on tarkuse ema, Hanno sellele korra juba viitas –, Vabariigi President on oma kirjas öelnud nõnda: "Eesti õigusruumis on isikuandmete hulka kuuluvate terviseandmete kaitset siiani eriti oluliseks peetud ning on püütud tagada, et isikud ise saaksid maksimaalselt ulatuslikult otsustada selliste andmete töötlemise lubatavuse üle."

Väga lihtne, arusaadav ja väga tähtis jutt. Loomulikult juhtisime ka meie selle eelnõu kolmel menetlemisel siin saalis korduvalt tähelepanu sellele probleemile. Ja minu arvates see ei ole naljakas, nagu enne võis välja paista. Tarmo lõpus küll kenasti rehabiliteeris end. Muidu oleks õiguskomisjonist jäänud üsna halb mulje, aga oma viimaste lausetega sa parandasid kõik need vead, mis sa eelnevalt tegid.

Täna me siin tegelikult ei aruta sisuliselt selle eelnõu või muudatusettepanekute üle, aga kuna *de facto* on uus eelnõu koos muudatustega valmis, *draft* on valmis või vähemalt õiguskomisjonis on see laua peal, siis ma siiski mõnda olulist punkti puudutan, püüdmaks teid veenda, et tegemist ei ole lihtsalt mänguga.

Esiteks, sellesama seadusega, ma söandan väita, tahetakse anda seaduslikult kõige lihtsam juurdepääs isikute terviseandmetele. Ühtegi teist sellist seadust, mis nii lihtsa juurdepääsu delikaatsetele isikuandmetele annab, ei ole. Ehk seesama: piisab helistamisest, piisab sellest, kui sa annad teada enda ja selle isiku nime, kelle kohta sa tahad andmeid teada saada. Sa ei pea isegi enda nime ütleva, sa võid kellegi teise nime öelda, kui sa vastasel korral ei pruugi neid andmeid saada. Ehk siis ühtegi teist nii lihtsat viisi – ja ma rõhutan: seaduslikult – delikaatseid isikuandmeid saada täna ligilähedaltki ei ole, kui selle seadusega tahetakse anda. See on esimene põhiprobleem.

Teine, mis on väga tähtis ära märkida, on see, et kui algselt põhjendati seda muudatust kehtinud eriolukorraga, siis tänaseks päevaks on kõik tõdenud, et vähimgi seos eriolukorraga puudub. Mingit seost tegelikult eriolukorraga ei ole ja seda tunnistas õiguskomisjoni 7. mai istungil seda arutelu ette valmistades ka Häirekeskuse direktor Kätlin Alvela. Tema ütles samuti, et see ei ole vähimalgi määral seotud eriolukorraga. Ka see teadmine on oluline selle tõttu, et oleks selge: meil ei olnud mingit põhjust kiirustada. Ja ei ole meil ka täna mingit põhjust tormata.

Kolmandaks, miks see ei ole seotud eriolukorraga – ka sellest on päris mitu korda räägitud. Pean silmas tegelikult, *de facto* kehtivat tervise infosüsteemi ja andmete edastamise korda. Üldjuhul saabub info selle kohta, millises meditsiiniastutuses üks või teine isik on viibinud, siis, kui on koostatud epikriis. See on haigusloo kokkuvõte, mis koostatakse, kui isik läheb haiglast välja. Alles seejärel jõuab see informatsioon tervise infosüsteemi. Tõepoolest, selle päevakorrapunkti ettevalmistamisel tänaseks aruteluks tuli ka täpsustus, et on ministri määrus, mis ütleb, et statsionaarsesse raviasutusse paigutamise kohta peab viie päeva jooksul tegema sissekande tervise infosüsteemi. See on siis mõnevõrra varem. Aga nüüd ma küsin toetajate nimel, kas viis päeva on see ...

Ma palun lisaiega!

11:01 Aseesimees Siim Kallas

Lisaiega kolm minutit, palun!

11:01 Toomas Kivimägi

... mis tagab info operatiivse edastamise seda eesmärki silmas pidades. Noh, inimesele öeldakse, et viie päeva pärast helistage, siis ma saan öelda, kus haiglas see teie vanem või muu sugulane on. See ei täida ju seatud eesmärki. Me peame tegelikult süsteemi muutma, see ei ole pelgalt seaduse muudatus, see

on palju enamat.

Neljandaks, seaduseelnõu põhjendati ka sooviga vähendada haiglate töökoormust. Ka see ei vasta vähimalgi määral tõele. Seda selleks, et lihtsal põhjusel, et täna ei ole süsteemi, mis tagaks *on-line* info jõudmise tervise infosüsteemi. Selle jaoks on vaja välja mõelda mingisugune uus süsteem ja see tegelikult tähendab mingit täiendavat kohustust haiglatele. Ja nad tegelikult, ütleme otse välja, patsiendi ravimise asemel piltlikult öeldes peavad täitma paberit. Ei saa öelda, et paberite täitmine tähtsusetu on, aga esmase abi andmine on ikkagi olulisem kui paberi koostamine. Nii et ka selle muudatuse läbiarutamine eeldab haiglatega läbirääkimist.

Lõpetuseks tahan öelda seda, et küllap meist paljud ka oma isiklikust elukogemusest teavad, et usalduse kaotamiseks võib kuluda mõni minut. Aga et usaldust luua, üles ehitada, selleks kulub päevi, kuid, vahel isegi aastaid või aastakümneid. Ja kõige suurem murekoht selle tormamise ja selle juurdepääsu avamise puhul ongi tegelikult see, et me kõigutame olulisel määral tervise infosüsteemi usaldusväärsust. Selle süsteemi usaldusväärsus on aga selle süsteemi nurgakivi. Kui me seda usaldusväärtust lammutame, siis inimesed ei ole valmis oma andmeid sinna edastama. Ja sellisel juhul puudub sellel igasugune sisuline ja ka meditsiiniline tähtsus, kui inimesed ei julge oma terviseandmeid sinna infosüsteemi edastada või on selle vastu.

Seetõttu on Reformierakonna fraktsiooni ettepanek väga ühene: me teoreetiliselt ei välista, et Eestis võib olla selline olukord, kus võib tekkida vajadus selliste andmete operatiivsemaks kättesaamiseks kui täna. Aga kuna ka tänane eriolukord seda ei põhista, siis tuleks võtta aeg maha. Ja et need muud seadusesäted saaksid jõustuda, tuleks tervise infosüsteemile juurdepääsu tagavad muudatused seadusest välja võtta, ülejäänud osa heaks kiita ja tulla selle teema juurde tagasi sügisel.

Reformierakonna fraktsioon toetab selle seaduse muutmata kujul mitte vastuvõtmist. Aitäh!

11:03 Aseesimees Siim Kallas

Signe Riisalo soovib kõnet kohapealt.

11:03 Signe Riisalo

Aitäh, kolleeg Toomas Kivimägi, mu nime nimetamast! Aga see, mida ma soovin rõhutada, on tõepoolest tõsiasi, et meil ei ole täna vaja seda sätet, mis osaliselt avab inimeste terviseandmed. Võtame aja maha, mõtleme põhjalikult läbi, millised on need olukorrad, kus seda meedet hädatarvilik kasutada on! Ja mõtleme siis ka regulatsiooni üle, mis päriselt aitab selles olukorras, mida ma loodan, mitte kunagi ei tule!

11:04 Aseesimees Siim Kallas

Jevgeni Ossinovski, palun, kõne kõnetoolist!

11:04 Jevgeni Ossinovski

Austatud istungi juhataja! Lugupeetud kolleegid! On hea meel, et president jättis selle seaduse välja kuulutamata. Ja kindlasti on hea meel ka selle üle, et vähemasti kahe komisjoni otsuse pinnalt võib eeldada, et parlament täna otsustab seaduse uuesti arutamisele võtta ja põhiseadusega kooskõlla viia. Halb meel on kahe asja pärast. Esiteks selle pärast, et kõik needsamad argumendid, mis presidendi seisukohas on, tegelikult kõlasid väga põhjalikult parlamendi menetluses eri lugemiste vahel. Need olid muudatusettepanekutena vormistatud, aga neid tegelikult ei kuulatud. Ja mitte ilma põhjuseta ei kuulatud, vaid nagu me täna siin ühe ettekandja suust kuulsime, neist ei ole tegelikult sisuliselt aru saadud ka täna. Õiguskomisjoni esimees, nagu me aru saime, jätkuvasti arvab, et kõik on kenasti, ja kuna ta ei tahtnud ennast piinlikku olukorda seada, ei tulnud ta täna siia. Ettekandja ise arvab ka, et tegelikult ei ole hullu midagi, aga noh, mis seal ikka, et presidendil oleks võimalik mõistlikult taanduda või mis iganes see väljend oli, siis hakkame seda muutma. Küsimus ei ole nende inimeste arvates mitte terviseandmetes ja põhiseaduses, vaid selles, kas keegi saab astuda edasi või tagasi. See on selline teatud poliitmäng.

Veel kord, tegemist on terviseandmetega ja need on väga olulised. Siin räägiti sääsest elevandi tegemisest. See on tegelikult mõneti väga kujundlik viis, kuidas selle asja peale mõelda, sellepärast et tõepoolest ongi niimoodi, et harva juhtub, et demokraatlikud vabadused, põhiseaduslikud õigused ja normid hetkega kehtetuks muutuvad või neid enam ei täideta. See võib juhtuda revolutsioonilises olukorras, eks ole, aga üldiselt see hetkega ei juhtu, see toimubki väikeste sammudega.

Ma rääkisin seda korduvalt, kui seda seaduseelnõu menetleti, aga kordan siinkohal veel üle, et surve tervise infosüsteemi avamisele erinevatele riigiasutustele ja ka organisatsioonidele riigisektorist väljas – näiteks kindlustusseltsidele – on pidev olnud. See on pidev olnud sellepärast, et huvi nende andmete vastu on väga suur, sest need on olulised andmed ja nende omamine võimaldab teatud menetlusi viia läbi efektiivsemalt. Ja nii see säask lõpuks elevandiks kujunebki.

Iga üksik muutus ei pruugi veel täielikult kogu süsteemi lõhkuda, aga ta avab ukse järgmistele. Sest kui sa oled ühe sammu teinud, siis sul on palju raskem põhjendada järgmistele huvilistele, miks me järgmist sammu ei tee, miks me ei anna näiteks Kaitseväe ekspertarstidele seda õigust ja miks me ei anna töötukassa ekspertarstidele seda õigust. Ja siis juba ka kindlustusseltsid – ei ole pahad inimesed, ka neil on neid andmeid vaja. Ja lõpuks me jõuame sinna, et asi kukub kokku. Ja sellepärast igal inimesel, kes põhiseadust oluliseks peab – ja Riigikogu liikmed seda peaksid oluliseks pidama –, on ääretult oluline just nimelt silmas pidada seda säaske, seda väikest detaili ja kohta, mille puhul tegelikult on tunda, et see ei ole põhiseaduse mõttega kooskõlas, et see tegelikult hakkab meid lükkama valesse suunda. Seda tuleb pidurdada kohe algfaasis, nii et sellest ei kujuneks suurem inimeste põhiõiguste või põhiseaduse mõtte õõnestus.

Selle seaduseelnõu menetlemise kontekstis on sellele tähelepanu palju pööratud ja on väga kahju, et austatud kolleegid, kes siin ka täna rääkisid ja kes esimesel katsel seda eelnõu toetasid, tegelikult ei ole vajalikke järeldusi teinud. Teatud mõttes paistab nende toetus selle seaduse uuesti arutamisele suuremeelsusena – see on nüüd nende vastutulek teistele osapooltele Eesti Vabariigis, et nad on valmis seda uuesti arutama. Loodetavasti on selle uuesti arutamise ajal võimalik kolleege veel valgustada. Täna!

11:09 Aseesimees Siim Kallas

Suur tänu! Rohkem läbirääkimistel osalemise soovi ilmutatud ei ole, seega valmistume lõpphääletuseks. Enne, kui ma kutsun kõik lõpphääletusele, ütlen aga ühe olulise märkuse, et me kõik saaksime aru, mida me hääletame. Nimelt, kodu- ja töökorra seadus ütleb, et sellisel juhul saab seaduse hääletusele panna ainult ühtemoodi: ma panen hääletusele selle seaduse muutmata kujul vastuvõtmise. Kui me hääletame poolt, siis me oleme hääletanud selle muutmata kujul vastuvõtmise poolt. Nii põhiseaduskomisjoni kui õiguskomisjoni ettepanek on mitte võtta seadust muutmata kujul vastu. Kui seda ettepanekut toetada, siis me hääletame seaduse vastu. Selline lugu. Ossinovski, palun!

11:10 Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Ma arvan, et see on väga oluline info, mida tahaksid teada ka need kolleegid, kes hääletama tulevad ja keda hetkel saalis ei ole. Võib-olla te ütlete seda ka pärast seda, kui te olete kutsungi teinud.

11:10 Aseesimees Siim Kallas

Kutsung! Nõndaks! Lugupeetud kolleegid, me hakkame hääletama Vabariigi Presidendi poolt välja kuulutamata jäetud päästeseaduse ja relvaseaduse muutmise seaduse eelnõu muutmata kujul vastuvõtmist. Ma kordan veel kord üle, nii nagu kolleeg Ossinovski soovitas, et kõik saaksid üheselt aru, mida me hääletame. Kodu- ja töökorra seadus näeb ette, et ma panen hääletusele selle seaduse muutmata kujul vastuvõtmise. Nii et kui me hääletame selle seaduse poolt, siis me hääletame selle seaduse muutmata kujul vastuvõtmise poolt. Kui me järgime põhiseaduskomisjoni ja õiguskomisjoni ettepanekut seda seadust muuta, siis me hääletame vastu. Vaat nii. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Riigikogu on üksmeelselt hääletanud selle poolt, et seda seadust hakatakse muutama. Seadus jäi muutmata kujul vastu võtmata. Ja päästeseaduse ja relvaseaduse muutmise seaduse ... Tšš! Väga tähtis teade! Muudatusettepanekute tähtaeg on 4. juuni kell 17.15. Oleme selle päevakorrapunkti käsitlemise lõpetanud.

---

2. 11:14 Vabariigi Valitsuse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse (Haridus- ja Noorteameti moodustamine, Keeleinspektsiooni nimetamine Keeleametiks) eelnõu (163 SE) teine lugemine

11:15 Aseesimees Siim Kallas

Teine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud Vabariigi Valitsuse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse (Haridus- ja Noorteameti moodustamine, Keeleinspeksiooni nimetamine Keeleametiks) eelnõu 163. Alustame selle teist lugemist. Palun ettekandjaks kultuurikomisjoni liikme Marko Šorini.

11:15 Marko Šorin

Lugupeetud eesistuja! Head saalisviibijad! Kultuurikomisjon arutas käsitletavat eelnõu oma 11. mai istungil. Kutsutud olid Haridus- ja Teadusministeeriumi kantsler Mart Laidmets, õigusosakonna juhataja Sille Uusna ja projektijuht Kristi Mikiver. Kuna tegemist oli teise lugemisega ja oli antud tähtaeg muudatusettepanekute tegemiseks, siis olgu tähendatud, et muudatusettepanekuid ei laekunud. Aga eelnõu kohta saatsid oma arvamused Eesti Noorteühenduste Liit, SA Archimedes, Eesti Noorsootöötajate Kogu, Hariduse Infotehnoloogia SA, Eesti Keele Instituut, Eesti Üliõpilaskondade Liit ja Eesti Avatud Noortekeskuste Ühendus.

Kantsler Mart Laidmets sõnas, et pärast eelnõu esimest lugemist on Riigikantslei tippjuhtide valikukomisjon omalt poolt algatanud uue ameti peadirektori konkursi. Käimas on põhimääruste koostamine, et ametid saaksid pärast Riigikogus seaduse vastuvõtmist sügisel tegevusse asuda. Eesti Keele Instituudi tõstatatud küsimusi on eraldi arutatud ka keelenõukogus. Konsensusele on jõutud selles, et eesti keele maine ja digitaalse arengu eest peaksid vastutama kõik, kes vähegi keelevaldkonnaga kokku puutuvad, mitte ainult Eesti Keele Instituut. Muude teemade osas suuremat vastuseisu ning murekohti ministeeriumile esitatud ei ole.

Kantsleri sõnu täiendasid Kristi Mikiver ja Sille Uusna, kes andsid ülevaate, et vaatamata sellele, et kogu maailm elas kriisiperioodis, on nende asutuste loomise ja nimemuutusega saadud ilusti edasi minna. Komisjoni nõunik Urvo Klopets andis ülevaate saabunud arvamustest. Need olid plokkidesse jaotatud, oli neli suuremat plokki. Esiteks oli mure, et struktuur on ebaselge, aga olgu tähendatud, et nüüdseks on struktuur komisjonile edastatud. Seega struktuur on välja töötatud ja osapooltele edastatud. Teine suurem plokk oli ettepanek jõustada seadus alates 1. jaanuarist tuleval aastal. Seda on põhjendatud mitmel puhul sellega, et haridusasutuste jaoks on kooliaasta algus ehk siis 1. september üldiselt olulisem kui kõigi teiste jaoks. Eraldi on välja toodud Erasmus+ ja Euroopa Solidaarsuskorpuse programm, nemad siis alustaksid uues struktuuris uuest aastast.

Eesti Üliõpilaskondade Liit tundis muret kõrghariduse kvaliteedi sõltumatu hindamise tagamise üle uue struktuuri puhul. Olgu nimetatud, et uues struktuuris on hindamine lausa eraldi välja toodud.

Neljas teemapüstitus puudutas Eesti Keele Instituudi ja Keeleameti ülesandeid. Eesti Keele Instituut on teinud kultuurikomisjonile ettepaneku eelnõu seletuskirja täpsustada. Ministeeriumilt on selle kohta küsitud ning ministeeriumi selgituste põhjal ei ole ülesannete jaotamist vaja komisjoni seletuskirjas ümber sõnastada, sest ühte ja sama üldiselt sõnastatud ülesannet saavad täita mitu asutust. Samuti on ministeerium kinnitanud, et ülesandeid dubleerima ei hakata ning Eesti Keele Instituudi praeguseid ülesandeid jääb endiselt täitma Eesti Keele Instituut. Kristi Mikiver märkis, et arutelude käigus on osapooled jõudnud mitmetes küsimustes konsensuslikule seisukohale. Lahkarvamusi tekitas mure, et Eesti Keele Instituudi ülesanded võivad liikuda üle loodavale Keeleametile. Arvamused on arvesse võetud ning lahkelsid enam ei ole. Keeleametil ja Eesti Keele Instituudil on samades ülesannetes oma roll. Keeleameti põhimääruses saavad ülesanded veelgi selgemaks. Eesti Keele Instituut saab sellele dokumendile oma kooskõlastuse anda ning veenduda selles, et dubleerimist ei ole ja keegi ei ohusta Eesti Keele Instituudi ülesandeid.

Edasi tulid komisjoni liikmete küsimused, neid esitasid kolm komisjoni liiget. Esiteks, komisjoni esimees Aadu Must palus uuesti üle rääkida ja selgitada seda, mis puudutas ülemineku algust. Ma enne põgusalt puudutasin dilemmat 1. jaanuar *versus* 1. september. Mart Laidmets selgitas selle kultuurikomisjoni liikmetele uuesti lahti. Edasi küsis Kristina Šmigun-Vähi. Tema poole on pöördunud huvihariduse pakkujad, kes on mures, et uue ameti moodustamisel võib nende osatähtsus väheneda. Mart Laidmets vastas selle peale, et ministeeriumi poole on pöördutud täpselt samasuguse murega ja sellega on loomulikult arvestatud. Ta tõi välja, et pigem on huvihariduse pakkujad praegu olnud eraldatud ning soov on kõiki haridus- ja noortetegevusi, mille alla käib ka huvitegevus, ühel pildil näha. Laidmets kinnitas, et noortetegevused on ka ühendameti struktuuris eraldi välja toodud.

Katri Raik küsis, kas on mingisugune plaan ka ametnike kokkuhoiu osas. Mart Laidmets vastas, et praegu on sihtasutused eraõiguslikult tegutsenud sihtasutused, nüüd saavad nad riigiasutusteks. Neile hakkab paljusid tugiteenuseid osutama Riigi Tugiteenuste Keskus. Laidmets kinnitas, et ministeeriumile

ei ole ette antud konkreetset kokkuhoiunumbrit, kuid plaan on ministeeriumi senised tegevused sihtasutustes üle vaadata ning rohkem sisule panustada.

Rohkem küsimusi ei esitatud ja komisjon tegi menetluslikud otsused. Oli ettepanek võtta eelnõu täiskogu 20. mai istungi päevakorda, aga kuna 20. mail ehk eile oli päevakord väga pikk, siis juhatus tõstis selle tänasele päevale, olles selle enne ettekandjaga kooskõlastanud. Suur tänu juhatusel selle eest! See oli konsensuslik otsus. Teine konsensuslik otsus oli ettepanek teine lugemine lõpetada. Ja kolmas konsensuslik otsus: kui teine lugemine on lõpetatud, teha ettepanek võtta eelnõu kolmandaks lugemiseks täiskogu päevakorda 3. juuniks ja teha siis ka lõpphääletus. Ma tänan!

11:22 Aseesimees Siim Kallas

Suur tänu! Küsimused. Peeter Ernits, palun!

11:22 Peeter Ernits

Hea juhataja! Hea ettekandja! Kas komisjonis arutati ka seda teemat? Sa ütlesid, et kõrgemaid riigiametnikke valiv komisjon juba tegutseb, et ameti juhiks saaks inimene, kellel on ka erialane kompetents. Aga tuleme meelde, mitmete riigiametite juhtide puhul on valitud lihtsalt bürokraadid. Terviseamet hea näide viimasest ajast. Kas arutati ka erialase kompetentsi vajadust?

11:23 Marko Šorin

Täna küsimuse eest! Kui vaadata komisjoni protokoll, siis näeb, et arutelu piirduski sellega, mida ma oma sõnavõttus nimetasin: konkurss on alanud. Konkursi tingimustest eraldi juttu ei olnud. Kuna meist ei ole keegi selle nimetamiskomitee liige, siis ma ei oska täpsustada, millised tingimused on konkursi väljakuulutamisel esitatud.

11:23 Aseesimees Siim Kallas

Jevgeni Ossinovski, palun!

11:23 Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Kas komisjonis oli juttu sellest, kui heaks praktikaks saab pidada seda, et olukorras, kus parlament ei ole veel pooltki oma menetlusest selle valitsuse ettepaneku suhtes teinud, täitevvõim juba korraldab konkursi sinna inimeste leidmiseks? Kas see ei tundu parlamentaarses riigis halva maitse näitena?

11:24 Marko Šorin

Aitäh küsimuse eest! Kui küsimusele otse vastata, siis seda komisjonis ei arutatud.

11:24 Aseesimees Siim Kallas

Katri Raik, palun!

11:24 Katri Raik

Hea eesistuja! Hea kõneleja! Seoses Keeleameti loomisega on meie venekeelsetel inimestel olnud küsimus, kas keeleoskuste kontroll muutub rangemaks, kui see praegu on. Teatavasti on Keeleinspeksioon seni olnud selline venekeelset inimest ärritav ja murelikuks tegev asutus. See nimi on peaaegu et sõimusõna. Kas midagi muutub? Saate te kinnitada, et midagi ei muutu rangemaks, või kui muutub, siis mis muutub?

11:25 Marko Šorin

Aitäh küsimuse eest! Ma sain küsimuse mõttest täitsa aru. Kui nüüd seletuskirja süveneda, siis ilmselt peaks otsima seaduse mõjusid, kas kaudseid või otseseid. Ja siin on küll kirjas, et ülesannete koondamisega Keeleametisse tugevdatakse keelepoliitika rakendamiseks vajalikku võimekust. Keeleamet muutub üleriigiliseks kompetentsikeskuseks keelepoliitika rakendamise küsimustes. Mitmed seni eri asutuste vahel hajunud teemad saavad konkreetse eestvedaja, vastutaja. Aga samas on ka teine punkt, mis puudutab trahve. Seal ei ole nimetatud, et trahve kavatsatakse suurendada või et trahvisumma peab riigieelarves suurem olema. Nii et ma arvan, et seletuskirjas on kinnitatud seda, et

Keeleinspektsiooni nimetamine Keeleametiks on ühest küljest osa riiklikust suunast, et "inspektsiooni" sõna mitte kasutada ametiasutuste puhul, ja teisest küljest on ennekõike eesmärk eesti keele areng ja selle maine tugevdamine, mitte – kasutan siin slängi – kruvide pingule keeramine.

11:26 Aseesimees Siim Kallas

Jevgeni Ossinovski, palun!

11:26 Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Ma jätkan kolleegi küsimust. Ma tean, et Keeleinspektsiooni peadirektor härra Tomusk on rääkinud, et ressursi on puudu, et tegelikult oleks väga palju rohkem vaja selleks, et keeleseaduse nõudeid täita. Oleks vaja väga palju rohkem inspektsioone läbi viia, oleks vaja väga palju rohkem töötajaid, et tema asutus on alamehitatud ja alarahastatud. Teie vastusest selgub, et Keeleameti loomise üks mõte on see, et seda võimekust, jõudu ja ressursi tuleks juurde. Nüüd, kui trahvid ei suurene, kas siis teie vastusest saab välja lugeda, et keelenõuete täitmise järelevõlumenetluste arv võiks kvalitatiivse hüppe teha, kui Keeleamet luuakse? Te nagu lugesite seda seletuskirjast.

11:27 Marko Šorin

Ma selle lugesingi sellepärast ette, et see täpselt seletuskirjas niimoodi kirjas on. Ja seletuskiri on üsna pikk. Aga kui ma meenutan, siis Keeleametis on praegu kas 16 või 19 inimest – ma võin eksida, aga teine nendest numbritest minu arust oli. Loodavale Keeleametile personali otseselt juurde tuua ei ole planeeritud. Aga nagu ma rõhutasin, Keeleameti tegevust laiendatakse. Nende põhikiri on praegu koostamisel, aga just nimelt ikkagi eesti keele areng, selle kuvandi tõstmine, populaarsuse suurendamine. Rõhuasetust inspekteerimise suurendamisele ei ole nendes aruteludes välja tulnud.

11:28 Aseesimees Siim Kallas

Peeter Ernits, palun!

11:28 Peeter Ernits

Kolleeg Ossinovski küsis, kas see on ilus, et juba konkurss käib, aga tegelikult Riigikogu ei ole veel otsustanud. Ma tuletan meelde, et sellise praktika näide meil juba on. Keskkonnaameti peadirektor valiti juba välja ja siis alles tuli minister Kiisler kaks korda meie ette eelnõuga, mis kukkus kolinal läbi. Praegu on üle kahe aasta juba läinud ja amet ei ole ikka veel ühendatud, aga [inimene] on üle kahe aasta juba ametis olnud. Aga minu küsimus sulle on selline. Nagu ma aru saan, komisjonis ei arutatud sellist halba praktikat. Ent kuidas sulle tundub, kas peaks olema ikkagi niimoodi, et enne võetakse seadus vastu ja siis valitakse ameti juht? Ja kas ameti juht peaks erialast ka midagi jagama või peab ta olema lihtsalt bürokraat, kes sobib komisjonile?

11:29 Marko Šorin

Aitäh küsimuse eest! Kuna ma viibisin saalis ka eelmise küsimuse arutelu ajal, siis saan aru, et tegelikult on praegune küsimus natukene minu libedale teele meelitamise katse. Akna alt üks rahvasaadik riidles esinejaga, et ta räägib sellest, mida komisjonis ei arutatud. Nii et mul on kihk vastata, et seda komisjonis ei arutatud.

11:29 Aseesimees Siim Kallas

Helmen Kütt, palun!

11:29 Helmen Kütt

Suur aitäh, austatud eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Kas komisjonis arutati ka seda, kes selle ühendameti korral võtab vastutuse eesti keele õppe eest muukeelses koolis? Moodustatud probleemkomisjon eesti keele õppe alal on väga tihti pörkunud sellele, et meil ei ole nagu teatud valdkondades vastutust. Mulle isiklikult tundub, et veel ühe suure organisatsiooni loomine võib kaasa tuua selle, et protsessid venivad. Kas sellest oli komisjonis juttu? Kui ei olnud, siis mulle piisab ka sellest, kui te lühidalt vastate, et ei olnud. Aga võib-olla võiks sellest natuke rääkida, enne kui te hakkate meile otsuseid esitama?

11:30 Marko Šorin

Ma tänan küsimuse eest ja tänan ka võimaluse eest käsitletavat teemat natuke laiendada. Peab ütleva, et komisjonis me oleme seda küsimust arutanud, aga mitte seda eelnõu käsitledes. Härra Stalnuhhin on meile teinud üsna ilusa ülevaate nendest probleemidest, mida tema komisjonis on arutatud ja mis nad on juba leidnud. Nii et selles mõttes on vastus nii "jaa" kui "ei". Selle eelnõu arutelul ei ole seda probleemi käsitletud, aga komisjonis on see probleem jutuks olnud.

11:31 Aseesimees Siim Kallas

Kalvi Kõva, palun!

11:31 Kalvi Kõva

Aitüma, hea Riigikogu aseesimees! Hea komisjonipoolne ettekandja! Küsimus tuleb noorsootöö valdkonnast. Siia maani on noorsootöö katusorganisatsioonide esindajad öelnud, et kõik on hästi olnud, hea koostöö on olnud noorsootöö keskuse ja katusorganisatsioonide vahel, ja nüüd mõnevõrra kardetakse, et selle uue ametiga see side võib-olla läheb selliseks pikemaks või see amet läheb kaugemaks, kas see omavaheline hea kontakt ikka säilib ja üldse, kuidas kõik edasi läheb. Aga minu küsimus on, kas te komisjoni istungile kaasate ka n-ö kõikvõimalikke sihtgrupi organisatsioone ja nende liikmeid, kellel mingeid muresid on. Kas te kuulsite nad ära ja võib-olla ka suutsite neid natuke maha rahustada? Missugune oli komisjonis see kaasamise pool?

11:32 Marko Šorin

Aitäh! Otseselt komisjoni eesmärk kaasata kõiki organisatsioone, kes tegelevad noorsootöö ja haridusega, ei olnud. Aga ministerium esitas meile kaasatud organisatsioonide tabeli, mis tõestas, et selle ameti loomist ja Keeleinspektsiooni ümbernimetamist Keeleametiks on nendega arutatud. Mis puudutab otseselt noori, siis ma kohe otsin ... Projektijuht Kristi Mikiver kinnitas meile, et ta läheb Eesti Avatud Noortekeskuste Ühenduse üldkogule seda teemat noortele selgitama ja tagamaid rääkima 27. mail. Iseenesest komisjonis vähemalt minul oli tunne, et kaasamisega on lood head. Aitäh!

11:33 Aseesimees Siim Kallas

Suur tänu, lugupeetud ettekandja! Rohkem küsimusi teile ei ole. On võimalus avada läbirääkimised. Katri Raik, palun!

11:33 Katri Raik

Hea eesistuja! Head kolleegid! Ma teen Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni nimel eelnõu 163 menetluse katkestamise ettepaneku ja põhjendan seda lühidalt. Kõigepealt, kultuurikomisjoni liikmena ma tean, et ühendasutuse ettevalmistamiseks on tööd tehtud, ametnikud on vaeva näinud. On räägitud ametitega, osaliselt on räägitud sihtrühmadega. Teame ka, et kaasamist pole kunagi piisavalt. Ja on väga tõsiseid küsimusi, mille pärast tuleks meie meelest enne, kui otsus vastu võtta, veel tööd edasi teha. Esimesena tahan välja tuua selle, et praegu ei ole üldse hea aeg sellise ameti ettevalmistamiseks. Siin on olnud palju küsimusi, kuidas juba valitakse juhti, kui ei ole teada, kas amet üldse tuleb. Praegu on Haridus- ja Teadusministeriumi ja ministri ees hoopis teised küsimused: kuidas lõpetada see kooliaasta, kuidas korraldada lõpuaktused, kuidas valmistada ette sügisest kooliaastat, mille kohta me täpselt ei tea, milline see võiks tulla. Ja väga oluline on ka neid õppetunde, mis me saime digiõppes, analüüsida. Selle asemel on suur ressurss eraldatud erinevate kastide ja struktuuri joonistamiseks. Teine küsimus, mis paneb mind väga muretsema, on see, et selle superasutuse puhul on välja toodud, et see toob kaasa inimeste koondamise, mis kindlasti ei ole ju ühe asutuse loomise põhieesmärk. Seda on avalikkuses sedapidi esitletud. Põhiküsimus selle 500 töötaja kasutuse puhul on tegelikult see, mis roll jääb ministeriumile ja ministrile. Poliitika kujundamine peab selgelt olema ministeriumi pädevuses. Punkt. Ja vastutus on ka ministeriumil. Mis siis saab olema ministri roll? Kas ministri roll ei kahane selle superasutuse juhi kõrval, kelle käes on kogu haridusvaldkonna raha ja sisuline võim? Kas ministri roll ei kahane riigigümnaasiumide avamisel, lõpuaktustel, haridusvaldkonna mälestuskivide avamisel? Väga oluline on, kelle kätte jääb poliitika kujundamine ja vastutus. Ja on veel üks probleem: see on see, et selline suur organisatsioon jääb oma sihtrühmadest – olgu need õpetajad, õpilased, noorsoo-organisatsioonid või ülikoolid – lihtsalt liiga kaugemale.

Ja kolmas või õigupoolest juba neljas põhiprobleem on see, et muudatuste vajalikkust ei ole siiski piisavalt viisil asutustele ja sihtrühmadele ära seletatud. Ma saan aru, et see on keeruline tegevus, alati tundub, et pole piisavalt informeeritud, aga jah, vesteldes erinevate osapooltega on selgunud, et selgitustööd oleks veel vaja teha. Muidugi on koostöö asutuste vahel oluline. Seda nägime ka kriisi ajal, aga üks nii suur asutus ei tarvitse olla kõige parem lahendus, seda eriti sellise kiire tempo puhul, kus juhti juba otsitakse, aga asutust ennast veel ei ole. Annan katkestamise ettepaneku edasi. Aitäh!

11:36 Aseesimees Siim Kallas

Jevgeni Ossinovski, palun!

11:36 Jevgeni Ossinovski

Austatud kolleegid! Kaks lühikest remarki. Esimene on see, mille kohta ma oma küsimuses küsisin. Küsimus on teatud mõttes parlamendi vääriskuses parlamentaarses riigis, selles, et me ei lubaks täitevõimul ennast käsitada kummitemplina. On täiesti mõisteta, et ametkondlikul tasandil soovitakse ette valmistada mingisuguseid protsesse, on täiesti mõisteta ka paljude riigiametnike arusaam, et parlamendi menetlus on midagi, mis tuleb lihtsalt ära teha, siuh-sauh käib eelnõu siit läbi ja nemad saavad oma tööga edasi minna. Meie parlamendina, parlamendiliikmetena peaksime sellisele tendentsile vastu seisma, oma vääriskust kaitsma, mis tähendab seda, et ei korraldata uue ühendatud peadirektori konkurssi juba siis, kui parlament ei ole veel sisuliselt arutanud, kas sellist asutust üldse teha või mitte. Ja sellest tulenevalt peavad ka need liitmise tähtajad olema teistsugused, võimaldades parlamentaarsele riigile kohast protsessi.

Teine asjaolu on see, ma olen aastast 2014 valitsuse liikmena näinud seda mitme nurga alt. See on soov või ma ütleks, isegi paljude riigiametnike entusiasm liitmise vastu olla. On usutud, et kui sa kaks kehvast asutust paned kokku, siis saad tulemuseks ühe hea asutuse. Minu kogemus on pigem see, et saad ühe suure ja kehvast, mitte suure ja heast. Mõnikord võib õnneks minna, aga valdavalt asutuse suurus minu kogemuste järgi mõjutab töö kvaliteeti oluliselt vähem kui selle juhtimise kvaliteet iseendast. Väike ja hästi juhitud asutus võib olla väga hea, täita täpselt oma eesmärgi, olla kõikidele arusaadav, olla partneritele usaldusväärne. Ei ole mitte mingisugust põhjust seda asutust likvideerida ja panna kellegi teisega kokku, sest on risk, et asi läheb halvemaks, kui selles suures asutuses mõnele valdkonnale enam piisavat tähelepanu ei ole või uus juht ei osutu piisavalt heaks. Ma ei räägi praegu konkreetset ühestki liidetavast – loodan, et keegi ei loe siit välja minu hinnangut ühele või teisele asutusele. Ma räägin üldiselt.

On ka teine variant: et tõepoolest on väike asutus, millel on hehv juht, ja selle tõttu asutus kidub, ei täida oma ülesandeid. Ja siis me tahame ta kellegagi kokku liita. Ei pea esimese variandina teda kellegagi liitma, võib lihtsalt vahetada juhti. See on täiesti aktsepteeritav ja mõisteta juhtimisotsus, mis enamiku probleemidest võib ära lahendada.

Ja tõepoolest on ka teatud juhtumid, kus riik on edasi arenenud, funktsioonid on edasi arenenud ja võib tekkida arusaam, et võib tekkida sisuline sünergia nii inimeste kompetentside kui ka sihtrühmade osas. Ja siis tekib tunne, et jah, need kaks asutust koos võiksid toimetada paremini kui lahus. Ja sellisel juhul peaks loomulikult tegema ühendamise otsuse, selles ei ole mingisugust kahtlust olnud. Ja neid otsuseid on ka tehtud. Aga on tehtud ka halbu valikuid. Kas see mammut, mis praegu kokku pannakse, on õige otsus, kas kõiki neid osasid sellisel viisil on mõtet liita – noh, ma olen pehmelt öeldes skeptiline. Ei ole küll ühtegi veenvat argumenti, miks vähemalt mõnda nendest asutustest ei võiks tugevana hoida ka iseseisvalt. Riskid oleksid väiksemad ja need toimivad praegu väga hästi.

Et mitte konkreetsete asutuste kohta midagi öelda, toon ma näite teisest valdkonnast, kus ma olen töötanud. Kui ma sain sotsiaalministriks, siis meie valdkonnas tehti meeletult mõnus ettepanek, et liidame kokku Raviameti, Terviseameti ja Tervise Arengu Instituudi. Mina seda ei toetanud. Minu hinnangul see ei ole mõistlik: üks on teadusarenduse asutus, teine on amet, mis tegeleb ravimitega ja asub hoopis teises linnas. Mis sünergia sealt tekiks. Aga inimeste tunne oli, et näete, see kõlab nagu riigireform, on mulje, et me teeme midagi olulist, kui me paneme suured asutused kokku. Ja üldse mitte paha pärast ei tahetud seda. Tõepoolest on inimesi, kes usuvad sisse, et võimalikult suured asutused teevad paremat tööd kui väikesed.

Palun ühe minuti lisaega!

11:41 Aseesimees Siim Kallas

Üks minut lisaega.

11:41 Jevgeni Ossinovski

Mina arvan, et see ei ole tegelikult õige seisukoht. Me peaksime oskama hinnata väikeseid hästi juhitud ja täpselt töötavaid usaldusväärseid asutusi, kes oma funktsiooni hästi täidavad. Me ei peaks neid ära lahustama suurtes mammutites, kus nende valdkond saab vähem tähelepanu ja kus on risk, et me mingite, ka personalimuudatuste tagajärjel jõuame selleni, et kiduma ei jää mitte ainult asutus, vaid kogu valdkond, mida juhitakse. Sellepärast mina arvan, et võiks asja üle veel järele mõelda. Aitäh!

11:42 Aseesimees Siim Kallas

Aitäh! Rohkem läbirääkimise soovi ei ole. Meil ei ole ühtegi muudatusettepanekut, nii et muudatusettepanekute arutamine jääb ära. Nüüd on meil kaks ettepanekut: juhtivkomisjoni ettepanek eelnõu 163 teine lugemine lõpetada ja Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni ettepanek Vabariigi Valitsuse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse (Haridus- ja Noorteameti moodustamine, Keeleinspektsiooni nimetamine Keeleametiks) eelnõu 163 menetlus teisel lugemisel katkestada. Teeme saalikutsungi ja paneme selle hääletusele.

Auväärt kolleegid, panen hääletusele Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni ettepaneku katkestada eelnõu 163 SE teine lugemine. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Selle ettepaneku poolt hääletas 8 Riigikogu liiget, vastu 56 Riigikogu liiget. Katkestamise ettepanek ei leidnud toetust. Eelnõu 163 teine lugemine on lõppenud. Ühtlasi oleme saanud ka istungiga ühele poole. Istung on lõppenud. Aitäh!

Istungi lõpp kell 11.46.